

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

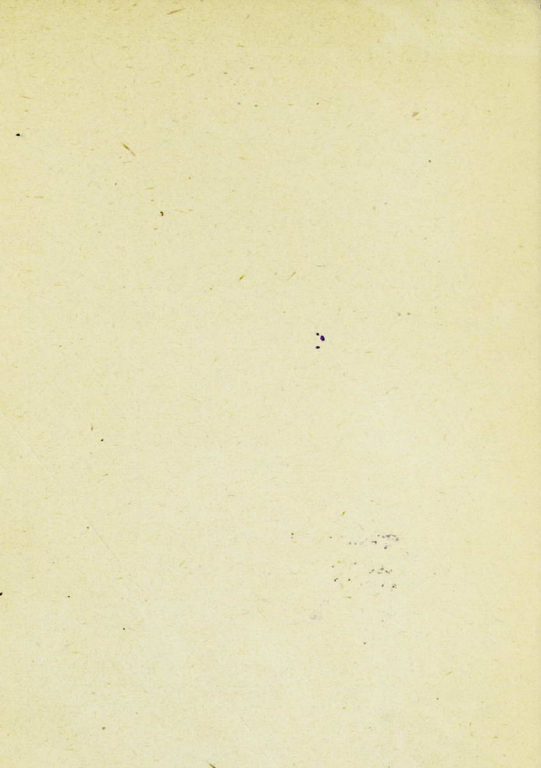
Adapt — remix, transform, and build upon the material

Ն. ՄԱՆԱԹՅԱՆ

ԻՆՉՈԳՈՒՏ ԿՏԸ
ԿՈՒԼԵԿՏԻՎԱՑՈՒՄԸ
ՎՈՉԻԱՐԱԴԱՀ
ԳՅՈՒՂԱՑՈՒՆ

ՊԵՏՏՐԱՏ—1930—ՅԵՐԵՎԱՆ

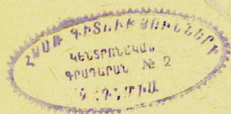

338.14

ԻՆՉ ՈԳՈՒՏ ԿՏԱ.
ԿՈԼԼԵԿՏԻՎԱՑՈՒՄԸ
ՎՈՉԽԱՐԱՊԱՀ ԳՅՈՒՂԱՑՈՒՆ

XXXXXXXXXX

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ

ԹԵՐԵՎԱՆ—1920

Հրատ. № 1190.

Գրառ. № 3054(բ) Պատ. № 189. Տիրաժ 4000

Պետհրատի 2-րդ տպարանն Յերևանում

ՎՈՋԻԱՐԱՊԱՀՈՒԹՅՈՒՆԸ ՄԵՐ ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵ-
ՍՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԵՎՈՐ ՃՅՈՒՂԵՐԻՑ ՄԵԿՆ Ե

Մեր գյուղացիք շատ հին ժամանակներից
են դրադվում վոչխարապահությամբ: Մեր յեր-
կիրը, ինչպես նաև Ն. Ադրբեջանն ու Վրաստանը,
առանձնապես բնական պայմաններ ունեն վոչ-
խարապահությամբ դրադվելու համար, վորովհետև
մենք հարուստ ենք այնպիսի արոտատեղիներով,
վորոնք իրենց անհարմար դիրքի և ցածր բու-
սականության պատճառով իբրև խոտհարք կամ
տափարի արոտատեղ ծառայել չեն կարող, բայց
հիանալի կերպով ոգտագործվում են վոչխար-
ների և այծերի կողմից:

Մեր գյուղերում վոչխարն ամենատա-
րածված կենդանին է. քիչ անտեսություններ
կատարեն, վոր գոնե միջանի վոչխար չունենան:
Պատճառն այն է, վոր վոչխարը փոքր, եփան,
դիմացկուն և քիչ կեր ու խնամք պահանջող
կենդանի չէ, նա արագ բազմանում ու չաղա-
նում է և, վոր գլխավորն է, գյուղացուն տա-
լիս է բազմատեսակ մթերքներ — միս, կաթ, բուրդ,
մորթի և այլն, վորոնցով նա հոգում է իր
անունդն ու հագուստը:

ՄԵՐ ՎՈՉԽԱՐԱՊԱՀՈՒԹՅՈՒՆԸ ՍՊԱՌՈՂԱԿԱՆ ԲՆՈՒՅԹ ՈՒՆԻ

Չնայած վոր մեր գյուղացիք վաղուց են դրադվում վոչխարապահությաժը, բայց և այնպէս մեր վոչխարապահությունը յետ ե մնացել թե քանակով և թե վորակով: Մեր տեղական վոչխարի մսի, բրդի քանակն ու վորակը համեմատաբար ցածր ե: Այդ ե պատճառը, վոր մեր գյուղացին մեկ գլուխ վոչխարից տարեկան հադիվ 2—3 ու մաքուր ոգուտ ե ստանում, մինչդեռ յեվրոպական գյուղացին՝ միջանի անգամ շատ:

Մեր տեղական վոչխարների քանակի, ինչպէս և նրանց արտադրած մթերքների քչության հետևանքով ե, վոր մեր վոչխարապահությունը մեծ մասամբ սպառողական ընույթ ունի, այսինքն տնտեսութեան վոչխարների թե քանակը և թե նրանցից ստացված մթերքները՝ միսը, կաթը, բուրդը այնքան քիչ են, վոր հադիվ բավարարում են գյուղացու տնտեսութեան կարիքները, ուրիշ խոսքով՝ գյուղացին այդ մթերքներն ինքն ե գործադրում — սպառում, և ավելորդ չի մնում, վոր նա շուկա հանի և ծախի: Միայն կուլակային տնտեսութեանները մեծ թվով վոչխար ունենալով՝ հնարավորութեուն ունեն ավելցուկը շուկա հանելու և ծախելու:

ՄԵՐ ՎՈՋԽԱՐԱՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՊԵՏՔ Ե ԴԱՌՆԱ ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐԱԿԱՆ

Մեր ժողովրդական տնտեսութեան զարգացումը, մեր սոցիալիստական շինարարութիւնը պահանջում են, վոր մեր ամբողջ անասնապահութիւնը, ուրեմն և վոչխարապահութիւնը դառնա արդյունաբերական, այսինքն բանակով և վորակով այնքան զարգանա, վոր չքավոր և միջակ վոչխարապահներն, իրենց սպառողական կարիքները հոգալուց բացի, վորոշ ավելցուկ արտադրեն մեր քաղաքների բանվորութեան, մեր արդյունաբերութեան կարիքները բավարարելու համար: Մեր ֆաբրիկաներին անհրաժեշտ ե մեծ քանակութեամբ և լավորակ բուրդ զանազան գործվածքներ պատրաստելու և բանվորներին ու գյուղացիներին հագուստ մատակարարելու համար. այդ բուրդը պետք ե արտադրվի մեր Միութեան սահմաններում, վորպեսզի մենք ստիպված չլինենք արտասահմանից թանգ գնով բուրդ գնելու, վորովհետեւ դրանով կբարձրանա մեր գործարանների արտադրած գործվածքների ինքնարժեքը, ուրեմն և բանվորի ու գյուղացու հագուստի գինը:

ՄԵՐ ՎՈՋԻԱՐԱՊԱՀՈՒԹՅԱՆ ՊԱԿԱՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Մեր վոչխարապահութիւնը շարունակուած է մնալ սպառողական գլխավորապէս ահա պատճառով, վոր նա ունի մի շարք խոշոր պակասութիւններ, վորոնք արգելք են հանդիսանում նրա զարգացմանը: Իսկ այդ պակասութիւնները վերացնելու համար անհրաժեշտ են խոշոր դրամական միջոցներ և միահամուռ մեծ աշխատանք: Հետևաբար մեր անհատական, մանր և թույլ վոչխարապահական տնտեսութիւնները չեն կարողանա առանձին-առանձին վերացնել այդ պակասութիւնները և իրենց վոչխարապահութիւնը դարձնել արդիւնաբերական: Անհրաժեշտ է, վոր նրանք միանան և կոլլեկտիվ աշխատանքով ու միջոցներով աշխատեն վերացնել այդ պակասութիւնները, ուրիշ խոսքով՝ կազմակերպեն կոլլեկտիվ վոչխարապահութիւն: Տեսնենք, թե ինչ պակասութիւններ ունի մեր վոչխարապահութիւնը, և ինչպէս կ'վերանան այդ պակասութիւնները կոլլեկտիվ վոչխարապահութեան անցնելու դեպքում:

ԿԵՐԻ ԲԱՎԱՐԱՐ ՊԱՇԱՐ ԶԿԱ

Մեր վոչխարապահութեան կերի հիմնական աղբյուրը հանդիսանում են արոտները: Մեր վոչխարները համարյա տարին բոլոր արածում

են դրսուում—գարնանից մինչև ուշ աշուն ամառա-
լին արոտաներում, իսկ ձմեռը՝ ձմեռային արոտ-
ներում: Սակայն այդ արոտաներում մեր վոչխար-
ները բավարար կեր են գտնում 5 - 8 ամիս,
նայած թե վոր շրջանում ե, իսկ փափած ժամա-
նակն ապրում են կիսաքաղց կամ քաղցած դրու-
թյամբ իհաշիվ ամառը կուտակած ճարպի և մսի:
Մեր վոչխարների դժբախտությունն սկսվում ե
այն ժամանակվանից, լերբ ձյունը ծածկում ե
դեպինը, առանձնապես ձմեռվա վերջին և գար-
նան սկզբին, լերբ տնտեսության կերի պաշարը
սովորաբար վերջանում ե, իսկ արոտը դեռ չե
բացվել: Ահա այդ շրջանում վոչխարները վոչ
միայն նիհարում են, այլև հիվանդանում կամ
սովամահ են լինում: Այդ բոլորն առաջանում ե
նրանից, վոր մեր վոչխարապան գյուղացիները
վոչխարների ձմեռվա խոտի պաշար չեն տեսնում:

Չնայած վոր մեր յերկիրը բավականին մեծ
տարածություն խոտհարքներ և արոտատեղիներ
ունի, սակայն նրանք այնքան բուսականություն
չունեն, վոր կարողանան բավարարել մեր անաս-
նապահության կանաչ կերի և խոտի պահանջը:
Մեր լեռնային արոտները շատ վաղուց ե, վոր
ոգտագործվում են մեր գյուղացիների կողմից,
բայց վոչ կուլտուրական ձևով, այդ պատճառով
նրանք փչացել են, բուսականությունից աղքա-

տացել: Նրանք տարեցտարի ավելի լեն վատա-
նուժ, և շատ հեռու չե այն ժամանակը, լերք
մենք կզրկվենք մեր լերբեմնի հիանալի և փառ-
թամ արոտներից, լեթե կտրուկ միջոցներ ձեռք
չառնենք: Արոտների փշանալու գլխավոր պատ-
ճառը նրանց անկանոն ոգտագործումն է: Գա-
րունը բացվելուն պես, դեռ հողը չչորացած,
ցելս ժամանակ գլուղացիք իրենց վոչխարներին
ըշում են դեպի լեռնային արոտները, վոչխար-
ները տրորելով ցելսոս գետինը՝ առաջացնում են
փոսեր, վորտեղ շուր ե հավաքվում և ճահճա-
նում, բացի այդ դեռևս մատղաշ ոգտակար բույ-
սերը տրորվում-փշանում են, իսկ նրանց փոխա-
րեն աճում են անպետք և աներես բույսեր:

Մեր արոտները միաժամանակ ծանրաբեռն-
ված են չափից դուրս կենդանիներով, այդ պատ-
ճառով բոլորին չեն կշտացնում և բուսականու-
թյունը շուտ ել վերջանում է: Բացի դրանից՝ մեզ
մոտ արոտները մաս-մաս և հերթականությամբ
ոգտագործելու սովորություն չկա, դրա հետևան-
քով արոտը ժամանակ չի ունենում հանգստա-
նալու և նորից կանաչելու: Ել չենք խոսում այն
անհրաժեշտ խնամքի մասին, վոր պետք է գոր-
ծադրվի արոտի կյանքը յերկարացնելու համար,
այսինքն արոտատեղի պարարտացման, փոցխելու
և այլ միջոցների մասին:

Վատ են նաև մեր խոտհարքները. նրանք նույնպես ալնքան են թուլացել, ալնքան քիչ խոտ են տալիս, վոր հազիվ բավարարում է խոշոր կենդանիների ձմեռվա պահանջը, իսկ վոչխարների համար համարյա բոլորովին չի մնում։ Այդ պատճառով ձմեռը գլուղում պահված վոչխարներին գլուղացին կերակրում է մեծ մասամբ դարմանով, այն ել ալնքան է տալիս, վոր սովամահ չլինեն։ Մեզ մոտ վոչխարներին ձմռանը ուժեղ կեր տալու սովորություն չկա։ Մինչդեռ յեվրոպական յերկրներում վոչխարներին բացի խոտից տալիս են նաև ուժեղ կեր,—քուսպ, թեփ, և այլն, վորպեսզի նրանք վոչ միայն չնիհարեն ու սատկեն, այլև չաղանան, լավ դառներ բերեն և շատ կաթ ունենան նրանց կերակրելու համար։

ՄԵՐ ՎՈՋԽԱՐՆԵՐԻ ՊԱՀՎԱԾՔՆ ՈՒ ԽՆԱՄՔՆ ԱՆԲԱՎԱՐՍՐ Ե

Մեզ մոտ ընդհանրապես անասունների պահվածքն ու խնամքն անբավարար է, իսկ վոչխարներին՝ առանձնապես։ Վոչխարներին ներսն են պահում այն ժամանակ, յերբ խորը ձյուն է լեկել, և արածելու հնարավորություն չկա։ Վոչխարների համար շինված հատուկ կանոնավոր փաբախ չկա։ Վոչխարներին անում են մի նեղ ու

տացել: Նրանք տարեցտարի ավելի յեն վատա-
նում, և շատ հեռու չե այն ժամանակը, յերբ
մենք կզրկվենք մեր յերբեմնի հիանալի և փար-
թամ արոտներից, յեթե կտրուկ միջոցներ ձեռք
չառնենք: Արոտների փշանալու գլխավոր պատ-
ճառը նրանց անկանոն ոգտագործումն է: Գա-
րունը բացվելուն պես, դեռ հողը չչորացած,
ցելա ժամանակ գլուղացիք իրենց վոչխարներին
ըշում են դեպի լեռնային արոտները, վոչխար-
ները տրորելով ցելոտ գետինը՝ առաջացնում են
փոսեր, վորտեղ ջուր է հավաքվում և ճահճա-
նում, բացի այդ դեռևս մատղաշ ոգտակար բույ-
սերը տրորվում-փշանում են, իսկ նրանց փոխա-
րեն աճում են անպետք և աներես բույսեր:

Մեր արոտները միաժամանակ ծանրաբեռն-
ված են չափից դուրս կենդանիներով, այդ պատ-
ճառով բոլորին չեն կշտացնում և բուսականու-
թյունը շուտ ել վերջանում է: Բացի դրանից՝ մեզ
մոտ արոտները մաս-մաս և հերթականությամբ
ոգտագործելու սովորություն չկա, դրա հետևան-
քով արոտը ժամանակ չի ունենում հանգստա-
նալու և նորից կանաչելու: Ել չենք խոսում այն
անհրաժեշտ խնամքի մասին, վոր պետք է գոր-
ծադրվի արոտի կլանքը յերկարացնելու համար,
այսինքն արոտատեղի պարարտացման, փոցխելու
և այլ միջոցների մասին:

Վատ են նաև մեր խոտհարքները. նրանք նույնպես ալնքան են թուլացել, ալնքան քիչ խոտ են տալիս, վոր հազիվ բավարարում ե խոշոր կենդանիների ձմեռվա պահանջը, իսկ վոչխարների համար համարյա բոլորովին չի մնում։ Այդ պատճառով ձմեռը գլուղում պահված վոչխարներին գլուղացին կերակրում ե մեծ մասամբ դարմանով, այն ել ալնքան ե տալիս, վոր սովամահ չլինեն։ Մեզ մոտ վոչխարներին ձմռանը ուժեղ կեր տալու սովորություն չկա։ Մինչդեռ յեվրոպական յերկրներում վոչխարներին բացի խոտից տալիս են նաև ուժեղ կեր,—քուսպ, թեփ, և այլն, վորպեսզի նրանք վոչ միայն չնիհարեն ու սատկեն, այլև չաղանան, լավ գառներ բերեն և շատ կաթ ունենան նրանց կերակրելու համար։

ՄԵՐ ՎՈՋԻԱՐՆԵՐԻ ՊԱՀՎԱԾՔՆ ՈՒ ԽՆԱՄՔՆ ԱՆԲԱՎԱՐՍՐ Ե

Մեզ մոտ ընդհանրապես անասունների պահվածքն ու խնամքն անբավարար ե, իսկ վոչխարներինը՝ առանձնապես։ Վոչխարներին ներսն են պահում այն ժամանակ, յերբ խորը ձյուն ե յեկել, և արածելու հնարավորություն չկա։ Վոչխարների համար շինված հատուկ կանոնավոր փարախ չկա։ Վոչխարներին անում են մի նեղ ու

մութ տեղ, վորտեղ նրանք իրար վրա խռնված նստում են մեզի և կտիտի մեջ, տակները չի մաքրվում:

Փարախում ողափոխություն չի կատարվում: Մեզից գետինը դառնում է ցեխ, վորից կեղտոտվում ու փչանում է վոչխարների բուրդը: Բացի այդ՝ կեղտոտության շնորհիվ հիվանդություններ են առաջանում, վորից լերբեմն մեծ քանակությամբ վոչխարներ են կոտորվում: Այս վատ պայմաններում և կիսաքաղց ապրելով՝ նրանք նիհարում են, թուլանում և հիվանդություններին չդիմանալով սատկում են:

Մենեւու շրջանում այնքան նիհարած են լինում, վոր իրենց կաթով գառներին անգամ չեն կշտացնում, միայն արոտի առատանալուց հետո ապրիլ, մայիս ամիսներին նրանց կաթը շատանում և գառներին կշտացնում են: Իսկ սկսում են կթվել միայն մայիսից, և տևում է 2—3 ամիս:

ՄԵՐ ՎՈՋԽԱՐՆԵՐԻՑ ՇԱՏԵՐՆ ՍՏԵՐՋ (ՂՍՈՐ) ԵՆ ՄՆՈՒՄ

Տարվա մեջ մեր վոչխարների մոտ 9—10 տոկոսն ստերջ է մնում, այսինքն վոչխարները չեն հղիանում և գառ չեն բերում: զրա հետևանքով դանդաղում է մեր վոչխարների բնական աճումը, հետևաբար չի ավելանում մսի, բրդի և կաթի

քանակը, վորից և տուժում ե մեր գլուղատըն-
տեսութիւնը: Այս լերկուլթի հիմնական պատ-
ճառը քաղաքացի քանակով յեվ լավ խոյերի (ղոչ)
պակասն ե: Մեր վոչխարների հոտերում յերբեմն
100—150 վոչխարին մի խոլ ե ընկնում, յեղած
խոյերն ել մեծ մասամբ անշափահաս են լինում,
լավ չեն կարողանում ծածկել և բեղմնավորել:
Չափից ավելի աշխատելու հետևանքով խոյերը
շատ շուտով ուժասպառ են լինում, դրա հետե-
վանքով շատ մաքիններ չեն բեղմնավորվում և
մնում են ստերջ:

ՄԵԶ ՄՈՏ ՎՈՁԻԱՐՆԵՐԻ ԶՏՈՒՄ ՅԵՎ ԸՆՏՐՈՒ- ՔՅՈՒՆ ԶԻ ԿԱՏԱՐՎՈՒՄ

Մեր վոչխարների հոտի մեջ պատահում են
թե շատ և լավ կաթ ու բուրդ տվող վոչխարներ
և թե շատ վատեր: Գլուղացին չի աշխատում
ամեն տարի դիտակցորեն զտի հեռացնի իր հոտի
անարդյունավետ վոչխարներին, վորպեսզի տա-
րեցտարի նրանց թիվը պակասի և հոտն աղնվա-
նա, այլ պահում ե լավն ու վատը միասին: Հե-
տադաջում այդ վատերն ել տալիս են վատ սե-
րունդ, և այդպիսով նրանց քանակը փոխանակ
պակասելու, ավելանում ե: Այդ ե պատճառը,
վոր մեր վոչխարների արտադրողականութիւնը
տարեցտարի մասսայականորեն չի բարձրանում,
այլ, ընդհակառակը, իջնում ե:

Զի կատարվում նաև ընտրութիւն. իբրև տննաքուլ (տամազլըղ) չեն ընտրում ու թողնում լավ ծնողներին սերունդը, այլ ինչ պատահեց:

ՎՈՋԽԱՐԻ ՄԹԵՐՔՆԵՐԻ ԿՈՈՊԵՐԱՏԻՎ ՎԵՐԱ-ՄՇԱԿՈՒՄ ՅԵՎ ՎԱՃԱՌՔ ԶԻ ԿԱՏԱՐՎՈՒՄ

Մեզ մոտ վոչխարներից ստացված մթերքների, գլխավորապես կաթի, բրդի, մորթու կանոնավոր վերամշակում չի կատարվում: Վոչխարապահ գյուղացին այդ մթերքները վերամշակում է նահապետական ձևով, այդ պատճառով ստանում է ցածր վորակի պանիր և այլ մթերքներ, վորոնք շուկայում լավ գին չեն ունենում: Վոչխարապահ գյուղացին մենակ չի կարողանում իր մթերքները գործարանային ձևով վերամշակել, վորպեսզի շուկայում լավ գին ստանա և ոգուտ ստանա, վորովհետև գործարանի սարքավորում ձեռք բերելն իր ուժերից վեր է:

Արտադրված մթերքների մեծ մասն ընկնում է գյուղական չարչիների և սպեկուլյանտների ձեռքը: Իհարկե, չարչիները շատ է եժան գնով վերցնում են այդ մթերքները գյուղացուց և թանգ գնով ծախում: Մինչդեռ կոոպերատիվ վաճառքի միջոցով կարելի Ե այդ մթերքներն անմիջականորեն ծախել քաղաքի աշխատավորութանը և ավելի ձեռնտու գներով:

Ահա ան զլխավոր պակասութիւնները, վոր ունի մեր վոչխարապահութիւնը. այդ պակասութիւնները վերացնելն անհատական, մտնր վոչխարապահների ուժից վեր ե, դրանք պահանջում են մեծ գրամական միջոցներ և խոշոր կոլլեկտիվ աշխատանք:

Ներկայումս ամբողջ Խորհրդային Միութիւնը լծված ե մեր գյուղատնտեսության վերակառուցման գործին: Այդ վերակառուցման ամենաճիշտ և ամենակարճ ճանապարհը վողջ գյուղատնտեսության կոլլեկտիվացումն ու մեքենայացումն ե: Այս լերկու հզոր ազդակների միջոցով մենք կարճ ժամանակում վերակառուցելու լենք մեր լերկրի գյուղատնտեսութիւնը: Կոլլեկտիվացման և մեքենայացման պետք ե լենթարկվի նաև մեր վոչխարապահութիւնը, վորպեսզի սպառողական վիճակից դուրս դա և դառնա արդիւնաբերական:

Յեթե մեր վոչխարապահութիւնը շարունակի մնալ առաջիկա նման մանր և անհատական, լերբեք ել նա ներկա դրութիւնից դուրս չի գա, նրա մեջ բարեփոխութիւն չի մտնի: Մեր վոչխարապահության ապագան, նրա հետագա զարգացումը կապված ե կոլլեկտիվացման հետ:

Ձքավոր և միջակ վոչխարապահները միանալով և կազմելով մի մեծ և ուժեղ կոլլեկտիվ՝ հնարավորութիւն կունենան պետության և կո-

ոպերացիայի ոժանդակությամբ կարճ ժամանակում բարձրացնել իրենց վոչխարների քանակն ու արդյունավետությունը, ուրեմն և նրանցից ստացվող յեկամուտը:

Տեսնենք, թե կոլեկտիվացման միջոցով ինչ բարեփոխություններ կմտնեն մեր վոչխարապահության մեջ և ինչպես կվերանան վերևում հիշված պակասությունները:

ԿՈԼԼԵԿՏԻՎԱՑՄԱՆ ՇՆՈՐՀԻՎ ՎՈՋԽԱՐՆԵՐԸ ԿԱՊԱՀՈՎԷՆ ԱՄԱՌՎԱ ՅԵՎ ՁՄԵՌՎԱ ԿԵՐՈՎ

Վոչխարհապահական կոլեկտիվը պետությունից ստանալով անհրաժեշտ տարածությամբ առանձին արոտատեղ յերկար ժամանակով՝ կոգտագործի այն ռացիոնալ ձևով, այսինքն արոտատեղը կբաժանի առանձին կտորների և այն տեղ վոչխարներին կարածացնի մաս-մաս և հերթով, այս ձևով ամբողջ արոտատեղը միանգամից չի տրորվի, ապա և հնարավորություն կտրվի արդեն մեկ անգամ կերցված կտորին հանգստանալու և նորից կանաչով ծածկվելու:

Այս ձևով միևնույն արոտամասից ավելի շատ վոչխար կոգտվի և ավելի յերկար ժամանակով: Ապա անհրաժեշտ բարելավումներ կմտցնի արոտատեղում, այսինքն կշինի ճանապարհներ

դեպի արոտը գնալու համար, լավ ընակարան
ափսեղ ապրելու համար, կվոցխի և կպարար-
տացնի արոտները, քաղերը կհավաքի, այդ մի-
ջոցներով արոտները կվերակենդանանան և
մշտական կերի աղբյուր կդառնան:

Կուլեկտիվը կուրսերի միջոցով իր անդամ-
ներից կպատրաստի գիտակից և կրթված հովիվ-
ներ, վսրոնք խելացի ձևով կաբաժացնեն վոչ-
խաբներին, կկշտացնեն նրանց:

Վոչխաբներին ձմեռվա կերով ապահովելու
համար կուլեկտիվը հենց աշնանից խոտի պա-
շար կտեսնի, իսկ ուժեղ կերեր—քուսպ, թեփ
և ալն, կստանա գլուկկոպերացիայից կոն-
տրակտացիայի միջոցով: Այսպիսով հնարավոր
կլինի ձմեռը վոչխաբներին կուշտ պահել և բար-
ձրացնել նրանց արտադրողականութունը: Ան-
հատական անտեսութունն իր միջոցներով այս
բարելավումները չերբեք ել չի կարողանա կա-
տարել:

ԿԼԱՎԱՆԱ ՎՈՋԽԱՐՆԵՐԻ ՊԱՀՎԱԾՔՆ ՈՒ ԽՆԱՄՔԸ

Կուլեկտիվ վոչխարապահության դեպքում
հնարավոր կլինի լավացնել վոչխաբների պահ-
վածքն ու խնամքը: Դրա ամենակարևոր միջոցը
վոչխաբների համար գիտության պահանջներին

բավարարող հատուկ բնակաբան՝ կոլլեկտիվ փարախ կառուցելն է:

Կոլլեկտիվ փարախը կլինի լուսավոր, ընդարձակ, տաք, չոր և ոգեփոխվող: Այնտեղ հնարավորություն կլինի մաքրություն պահպանել: Փարախը կունենա առանձին բաժանմունքներ մաքրների, խոյերի, դառների և հիվանդ վոչխարների համար:

Փարախում կլինեն մսուրներ, վոտրեղ կլցվեն վոչխարներին տրվող կերերը. հարմար մսուրների շնորհիվ կերը գետին չի թափվի ու փչանա, ուրեմն և կերերի խնայողություն կլինի: Փարախում կլինի նաև ջուր վոչխարների խմելու համար: Այսպիսի փարախում վոչխարները կլինեն մաքուր, նրանց բուրդը չի կեղտոտվի ու փչանա, իրենց կզգան առուլզ ու առողջ, ավելի արագ կչաղանան, մեծ ու առողջ դառներ կծնեն և շատ կաթ կտան:

Կոլլեկտիվ փարախում վոչխարների կերակրումն ու խնամքը շատ ավելի քիչ ժամանակ և ծախս կպահանջի, քան լեթե ամեն մի տնտեսություն իր վոչխարներին առանձին պահեր: Կոլլեկտիվ անդամները հերթով կաշխատեն փարախում, ազատ մնացածները կկատարեն ուրիշ աշխատանքներ: Ուրեմն կոլլեկտիվ փարախի միջոցով մեկ կողմից կբարձրանա վոչխարների ար-

տաղրողականութիւնը, ուրեմն և ընդհանուր
յեկամուտը, մյուս կողմից կերի, աշխատանքի և
ժամանակի խնայողութեան միջոցով կիջնի վոչ-
խարից ստացվող մթերքների ինքնարժեքը, այս-
ինքն՝ նրանք ավելի եժան կնստեն տնտեսու-
թյանը, մի բան, վոր անհատ տնտեսութիւնները
յերբեք ել չեն կարող գլուխ բերել:

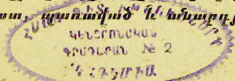
Կոլլեկտիվ փարախի միջոցով մեծ չափով
կկրճատվեն վոչխարների հիվանդութիւնները,
վորովհետև մաքուր, չոր և լուսավոր տեղում
ընդհանրապես հիվանդութեան պարագլխները
դարգանալ չեն կարող:

ԿՊԱԿԱՍԻ ՍՏԵՐՋ ՄԱՔԻՆԵՐԻ ԹԻՎԸ

Վոչխարապահական կոլլեկտիվը կապահովի
իր վոչխարներին անհրաժեշտ քանակի լավ և
չափահաս խոյերով, դրահետևանքով ստեղծ մա-
քիների թիվը կսակասի, ավելի շատ գառներ
կծնեն, կաթ ու բուրդը կշատանա:

ԶՏՄԱՆ ՅԵՎ ԸՆՏՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋՈՑՈՎ ՎՈՉ- ԽԱՐՆԵՐԻ ՅԵՂԸ ԿԱՋՆՎԱՆԱ

Վոչխարապահական կոլլեկտիվը կանոնավոր
դտում և ընտրութիւն կկատարի իր հոտի (սու-
բուխ) վոչխարներին մեջ: Տարեվերջին (աշնանը)
բոլոր վատ, պատմամբ և անարդյունավետ վոչ-

խարները հոտից կհեռացվեն: Կընտրվեն ու կպահ-
վեն միայն լավ կաթ և բուրդ տվող ծնողների
սերունդները, մնացածները կմորթվեն կամ կծախ-
վեն: Այս ձևով հնարավոր կլինի միջանի տա-
րում հոտի վոչխարների ցեղը մասսայականորեն
ազնվացնել և նրանց արդյունավետութունը
բարձրացնել:

ԽՈՇՈՐ ՅԵՎ ՈՒԺԵՂ ԿՈԼԼԵԿՏԻՎԸ ՀՆԱՐԱՎՈՐՈՒ- ԹՅՈՒՆ ԿՈՒՆԵՆԱ ՎԱՐՁԵԼ ՄԱՍՆԱԳԵՏ ՎՈՋԻԱՐԱԲՈՒՅԾ

Մասնագետ վոչխարաբույժը կղեկավարի վոչ-
խարների զտման և ընտրության աշխատանք-
ները, կսովորեցնի վոչխարների որինակելի
խնամքի և կերակրման ձևերը, և թե ինչպես
կռվել վոչխարների այս կամ այն հիվանդության
դեմ, ինչպես վերամշակել կաթը, ինչպես
խուզել և պահել բուրդը:

ՎՈՋԻԱՐԻ ԿԱԹԻ ՅԵՎ ՄՅՈՒՍ ՄԹԵՐՔՆԵՐԻ ՎԵՐԱՄՇԱԿՈՒՄԸ ԿԿԱՅԱՐՎԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆԱՅԻՆ ՁԵՎՈՎ

Անհատ տնտեսությունների վոչխարներից
ստացված կաթը նախ մաքուր չի լինում, ապա
և նրանից պատրաստված պանիրը լավ վորակի

չի լինում և լավ գնով չի ծախվում: Գործարանային ձևով կաթը վերամշակելիս կարելի կլինի պատրաստել բարձր վորակի թանգարժեք պանիրներ, բացի այդ՝ պատրաստութան ծախսերն ավելի քիչ կլինեն և նույն քանակութեամբ կաթից ավելի շատ պանիր կպատրաստվի, քան թե անհատ տնտեսութունների դեպքում:

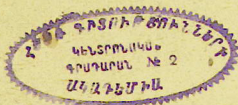
Կոլեկտիվը ձեռք կբերի նաև բուրդ խուլեղելու մեքենա, վորով այդ աշխատանքն ավելի հեշտ և արագ կկատարվի, ուրեմն և ժամանակի խնայողութուն կլինի:

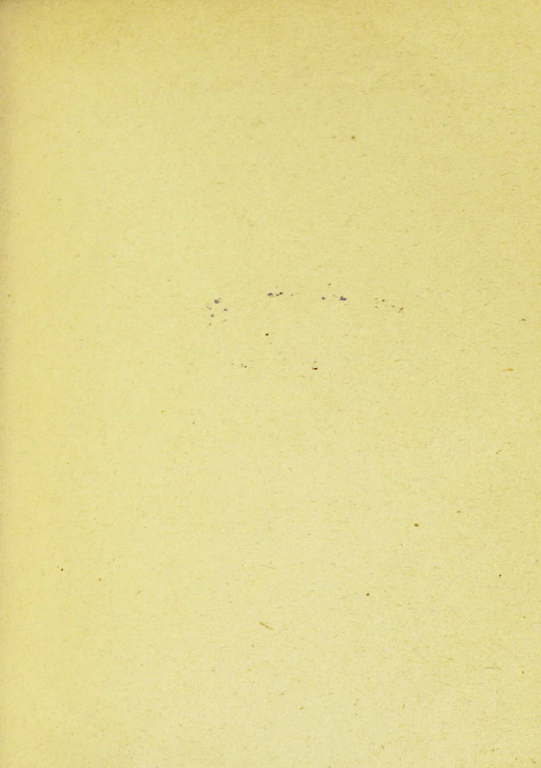
ՄԹԵՐՔՆԵՐԻ ՎԱՃԱՌՔԸ ԿԿԱՏԱՐՎԻ ԿՈՈՊԵՐԱՏԻՎ ՁԵՎՈՎ ՅԵՎ ԱՎԵԼԻ ՁԵՌՆՏՈՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ

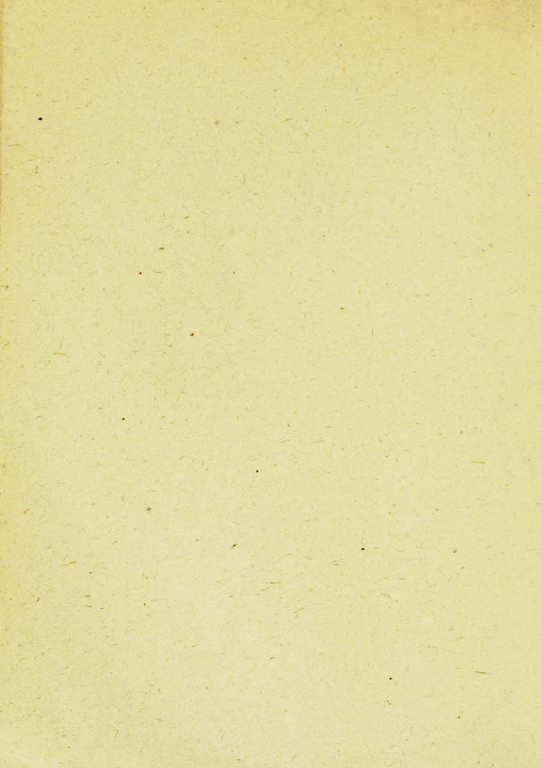
Կոլեկտիվն իր արտադրած մթերքները կաճարի իր պահեստներում, կդասավորի, կտեսակավորի, կծրարի և անմիջականորեն կծախի պետական կամ կոոպերատիվ որդաններին և վոչ թե չարչիներին ու սպեկուլյանտներին և դիմացը կստանա գործարանային ապրանքներ, մանուֆակտուրա, գյուղատնտեսական գործիքներ և այլն:

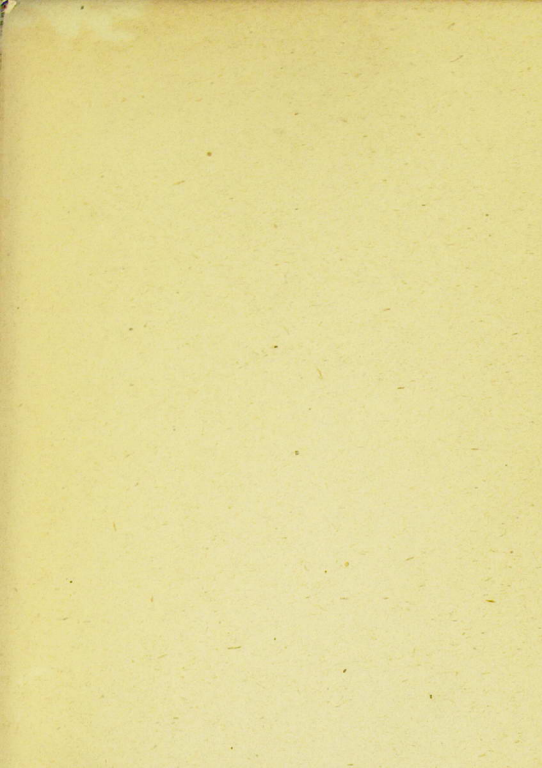
Ահա այն հիմնական և գլխավոր ոգուտները, վոր կստանա վոչխարապահ գյուղացին կոլեկտիվացման միջոցով: Գիտակից վոչխարապահ-

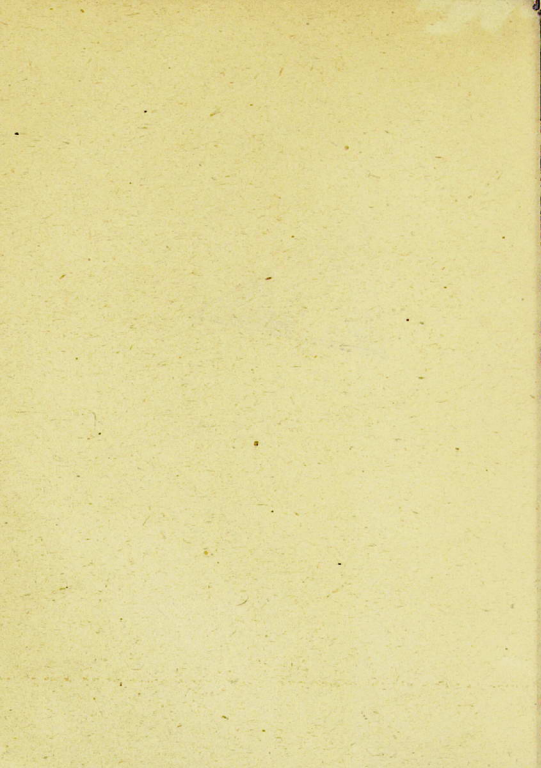
ները չեն ուշանա, շուտով կձեռնարկեն իրենց վոչխարների կողեկտիվացմանը, վորով թե իրենք և թե վոչխարները դուրս կգան այն վի-
ջակից, վորի մեջ ներկայումս ապրում են:

ԳԱԱ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0039607

(064)

ԳԻՆԸ 4 ԿՈՊ. ՄԱՍ. (3 4 մասնա)

A $\frac{I}{4360}$

Н. Шалятин

Какую пользу принесет коллективизация
овцеводу-крестьянину

Госиздат ССР Армении
Эривань—1930